

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

القرآن
الأمومة
قل سئلكم عليهما
لا أم

© Revak Kitabevi, 2020

Tüm hakları Revak Kitabevi'ne aittir.

Sertifika No: 45588

Revak Kitabevi: 52

Ehlibeyt Serisi: 9

Mâsumlar'ın Bâtınî Hakikatleri

[*Menâkıb-ı Eimme-i İsnâ Aşeriyye*]

Muhyiddin ibn Arabî

[*Şerh-i Menâkıb*]

Seyyid Sâlih Halhâlî

Mütercim: Aliye Söğüt

Editör: Arzu Meral

ISBN: 978-605-7722-04-1

1. Baskı: Kasım, 2020

Sayfa Düzeni: Revak Kitabevi

Kapak Tasarımı: Togay Kazım Ataç

Baskı & Cilt: Step Ajans Matbaacılık Ltd. Şti.

Göztepe Mah. Bosna Cd. No:11

Mahmutbey-Bağcılar, İstanbul

Tel: 0212 446 88 46

E-mail: stepajans@stepajans.com

Matbaa Sertifika No: 45522

Besmele: "*Bismillâhirrahmânirrahîm*"

Seri Levhası: "*Kul lâ es'elukum aleyhi ecren*

ille'l-meveddete fi'l-kurbâ." Şûrâ Sûresi, 23. âyet.

<http://www.revakkitabevi.com>

Adres: Aziz Mahmut Hüdayi Mahallesi

Tepsi Fırın Sokak. Şifa Apt. 12/3

Üsküdar, İstanbul

Tel: 0216 342 47 97

E-mail: info@revakkitabevi.com

MÂSUMLAR'IN BÂTİNÎ HAKİKATLERİ

[MENÂKIB-I EİMME-İ İSNÂ AŞERİYYE]

MUHYİDDİN İBN ARABÎ

[ŞERH-İ MENÂKIB]

SEYYİD SÂLİH HALHÂLÎ

Mütercim

Aliye Söğüt

Revak Kitabevi

İstanbul, 2020

İçindekiler

Takdim / i

Dibâce / 3

İthaf / 5

Mukaddime / 7

A. Muhyiddin ibn Arabî / 7

1. İbn Arabî'nin Hayatı / 7

2. İbn Arabî'nin Mezhebi / 15

a. İbn Arabî Sünnî mi Şîî mi? / 16

b. Şathiyeleri Sebebiyle Kabul Görmeyişi / 31

c. İbn Arabî Mezhepler Üstü mü? / 34

B. Hikmet ve İrfân / 40

C. Tasavvuf ve İrfân / 48

D. Vâcibu'l-Vücûd'un *Fıtrat Delili* ile İspatı / 49

E. Kâmil'in Tasavvuru / 53

I. Hz. Rasûlullah Muhammed Mustafâ / 55

- Ezelî ve Ebedî / 55

- Tecelli / 56

- Salât ve Arş / 58

- Vücûd'un Aslı / 59

- Şâhid ve Meşhûd / 59

- İlâhî İsimlerin Aslı / 63

- Âlemlere Rahmet / 66

- Hamd Sancağı ve Makam-ı Mahmûd / 67

- Fâilîyet ve Kabilîyet / 69

- Amâ / 76

II. Hz. İmâm Ali el-Murtazâ / 83

- Tek Hakikat / 84
- Sırların Sırrı / 85
- Mühendis / 86
- Seyyâh / 86
- İlâhî Emânetin Sûreti / 87
- *Be* Harfinin Altındaki Nokta / 88
- Vâcib'in Hakikati / 93

III. Hz. Ümmü'l-Eimme Fâtîme ez-Zehrâ / 101

- Kudsi Cevher / 102
- Küllî Nefs'in Sûreti / 104
- Yakîn Ağacının Meyvesi / 106
- Kabri Meçhûl / 107
- Zehrâ Betûl / 107

IV. Hz. İmâm Hasen el-Müctebâ / 109

- "*Lâ ilâhe illallâh*"ın Şartlarının İkincisi / 110
- Rasûlullah'ın Reyhânı / 112
- İlmin Mahalli / 113
- Silm/Selâmet Kapısı / 114
- Şuhûdun Kendisi / 115
- Mertebelerin Ruhu ve Vücûd'un Kalbi / 116

V. Hz. İmâm Hüseyin Seyyidü's-Şühedâ / 125

- En Yüce Himmet / 127
- Şuhûda ve Rızâyâ Dayanan / 127
- Vâcid'in ve Mevcûdun Sırrı / 128
- Ayânın Aynısı / 129

- En Yüce Kemâl ile Ortaya Çıkan / 129
- Ahad'ın *Elif* ile Müşahhas / 130
- Şehâdet Kitabının *Fâtiha*'sı / 130
- Vücûdî Cem' ve Şuhûdî Külliyyet / 130
- İnsân-ı Kâmil / 134

VI. Hz. İmâm Ali Zeynelâbidîn / 137

- Tariften Münezzeh / 139
- Parıldayan İnci / 139
- Mukaddes Tûbâ Ağacının Meyvesi / 139
- Gaybın Ezeli ve Şehâdetin Ebedi / 140
- İbâdetin Sırrındaki Küllün/Bütünün Sırrı / 141
- Kutbu'l-Aktâb / 141
- İki Denizin Birleştiği Yer / 143

VII. Hz. İmâm Muhammed el-Bâkır / 145

- İlimleri Yaran / 146
- İlmin ve Malûmun Şahsı / 146
- Vücûd'un *Nâtıka*'sı / 147
- Mârifetler Ormanının Arslanı / 148
- Mecrâlara Sirâyet Eden Hayat / 148
- Parıldayan Yıldızların Üzerine Yayılmış Nur / 149
- Zuhûrî Hakikatlerin Hakikati / 149
- Nurânî İnceliklerin İnceliği / 150
- Coşkun Deryâlarda Seyreden Gemi / 150
- Geçmiş Kitaplar / 150
- Büyük Haber ve Dosdoğru Yol / 151
- Tüm Velîlerin Dayanağı / 152
- Velâyet ve Hâtem-i Velâyet / 153

VIII. Hz. İmâm Câfer es-Sâdık / 157

- Âlemin Üstâdı / 158
- Akılların Aslı / 159
- Hakikî Kevn-i Câmi' / 159
- Berzahların Berzahı / 160
- Kur'ân'ı Söyleyeninden Dinleyen / 161

IX. Hz. İmâm Mûsâ el-Kâzım / 163

- Tûr Ağacı ve Yazılmış Kitap / 165
- Kırk Sabah Yoğrulmuş Hamurun Suyu / 166
- Yakîn Mîracının Nihâyeti / 167
- Sûretlerin ve Şekillerin Âmiri / 168

X. Hz. İmâm Ali er-Rızâ / 171

- Dört Âlem / 172
- Rabbü'n-Nev' / 178
- Gaybî Şâhid / 180
- Kendisinde Şüphe Bulunmayan Kitap / 181
- Kur'ân ve Furkân / 181

XI. Hz. İmâm Muhammed et-Takî el-Cevâd / 183

- Mâhiyetlerin Mâhiyeti / 184

XII. Hz. İmâm Ali en-Nakî el-Hâdî / 187

- Sıdkın/Doğruluğun Lisânı / 188

XIII. Hz. İmâm Hasen el-Askerî / 191

- Coşkun Deniz / 192
- Muarrif / 192
- Ankâ / 195

XIV. Hz. İmâm Muhammed el-Mehdî / 197

- Yüce Sırların Sırrı / 211
- Kudsî Ruhların Gizlisi / 211
- Vücûd Değirmeninin Kutbu / 212
- Malûmun Vücûdu ve Mevcûdun İlmi / 213
- (*Dehr-i*) Vülûd'da Hakikati Sâbit Olan / 214
- İlâhî Nurlarla Yetiştirilmiş / 214
- Hakikatlerin Feyyâzı / 214
- En Yüce İlâhî İsim / 215
- Rahmâniyet Denizinin Dalgıcı / 215

Hâtîme / 217

- Risâletin Ehlibeyt'i / 218
- Meleklerin Ziyâretgâhı / 218
- Vahyin İndiği Yer / 221
- İlmin Hazinedarları / 223
- Hikmetin Nihâyeti / 224
- Rahmetin Kaynakları/Merkezleri / 225
- Keremin Asılları / 226
- Ümmetlerin Önderleri / 232
- Ebrârın/İyilerin Unsurları / 232
- Hayırlı Kimselerin (Ahyârın) Dayanakları / 233
- İmanın Kapıları ve Rahmân'ın Seçkinleri / 234
- Nebîlerin Güzide Soyğu / 235

***Menâkıb-ı Eimme-i İsnâ Aşeriyye -Transkripsiyon
ve Tercüme- / 239***

Takdim

Seyyid Sâlih Mûsevî-i Halhâlî, Muhammed Saîd Halhâlî'nin oğlu olup, devrinin meşhur âlim, ârif ve hakîmlerinden biridir. 18. yüzyılın ikinci yarısında, o zamanlar İran'ın Azerbaycan eyâletine bugün ise Erdebil eyâletine bağlı bulunan Halhâl şehrinde dünyaya gelmiştir. Tahsilini Tahran'da tamamlamış, Meşşâî ekole bağlı filozof ve âlim bir kimse olarak anılan Mirza Ebu'l-Hasen İsfehânî-i Cilve'nin (v. 1893) önde gelen talebelerinden biri olmuştur. Ancak Halhâlî, daha ziyade Sadrüddin Şirâzî'nin (Molla Sadrâ, v. 1641) *Hikmet-i Müteâliye* adlı ekolünün tesiri altında kalmıştır.

Felsefe, kelâm, irfân/tasavvuf, fıkıh ve usûl sahalarında ihtisas sahibi olan Sâlih Halhâlî, Tahran'da Dûst Ali Han Nizâmü'd-Devle Medresesi'nde dersler vermiştir. Bilinen iki eseri vardır: 1. Şeyhü'l-Ekber Muhyiddin ibn Arabî'nin *Menâkıb-ı Eimme-i İsnâ Aşeriyye* (On İki İmâm'ın Menâkıbı) isimli eserinin Farsça tercümesi ve şerhi (*Şerh-i Menâkıb*) 2. Şeyh Murtazâ Ensârî'nin *Ferâidü'l-Uşûl* isimli eserinin Farsça tercümesi.

Seyyid Sâlih Halhâlî, H. 1306 (1888) senesinde vefât etmiş ve Tahran yakınlarındaki İbn Bâbeveyh Kabristanı'na defnedilmiştir. Kabri, Şâh Abdülazîm Türbesi'ne yakın bir mevkide ve hocası Mirza Ebu'l-Hasen İsfehânî-i Cilve'nin kabrinin civârındadır.¹

¹ Agâ-i Bozorg-i Tahrânî, *Tabakâtü A'lâmi's-Şî'a*, (Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâsî'l-Arabî, 1430 [2009]), c. XIV, s. 885-887; Seyyid Muhammed Mes'ûd Nakîb, *Halhâl ve Meşâhîr*, (Tebriiz: Mehd-i Âzâdî, 1379 [2000]), s. 476.

Halhâlî'nin hiç şüphesiz en önemli eseri, Muhyiddin İbn Arabî'nin *Menâkıb-ı Eimme-i İsnâ Aşeriyye* adlı risâlesine yazdığı şerhtir. "Bâtınî bir menâkıbnâme" diyebileceğimiz söz konusu risâle, On Dört Mâsum (Hz. Muhammed, Hz. Fâtîme ve On İki İmâm) için yazılmış salâvâtlardan oluşmaktadır.

Mâsum İmâmlar'ın günümüze ulaşan salâvâtlarının yanı sıra, onların yolundan giden pek çok ârif ve âlim zât tarafından tertip edilmiş salâvât metinleri de vardır. Mâsumlardan sonraki her salâvât sahibi zâtın tertibi, elbette o zâtın kendi ilmi, irfânı ve ihâta kabiliyeti nispetindedir. Dolayısıyla tertibi yapan kişinin, Hz. Rasûlullah'ın ve Ehlibeyt'inin hakikatine ne derece âgâh ve âşinâ olduğunun da göstergesidir. Ehlibeyt'e tâzim ve meveddet arz ederken bu zâtların kaleminden çıkan salâvâtları okumak; o yüce mânâyâ hitap ederken edepte noksandan kaçınmayı sağlarken; Mâsumlar hakkında en lâtif, en zarif, en âşikâne ve en nâzenin ifadeleri kullanmayı temin eder.

Hz. Şeyhü'l-Ekber Muhyiddin İbn Arabî'ye nispet edilen *Menâkıb* risâlesi de bu minvalde mü'minlere hediye edilmiş bir hazinedir. *Vahdet-i Vücûd*'un esasının Mâsumlar'ın hakikati olduğunu, ledünnî işaretler, Kur'ânî telmihler ve irfânî terkipler ile kaleme alan müellif; fesâhat, belâgat, talâkat, îcaz, âhenk ve meveddet izhârında eşine az rastlanacak bir eser inşa etmiştir.

Metnin İbn Arabî hazretlerine aidiyeti konusunda bazı tartışmalar olmakla birlikte, müspet ya da menfî bir neticeye varılamamıştır. Ancak eseri okuyan her insaf ve vicdan sahibi; *Menâkıb*'ı yazan kişinin, Muhyiddin İbn Arabî olmasa dahi, "İkinci Şeyhü'l-Ekber" denmeye sezâ bir zât olduğunu takdir edecektir.

Son derece derin ve îcaz dolu böyle bir metnin şerhedilmesi gerektiği muhakkaktır ve şerhler, zevk edilen metnin anlaşılması hususunda okuyucuya başka ufuklar

açmaktadır. Merhum Halhâlî, bu vazifeyi büyük bir dirâyetle îfa etmiştir. *Şerh-i Menâkıb*, Halhâlî'nin şahsî idrâkinin ve irfânî zevkinin yanı sıra, ilmî ve irfânî kaynaklara hâkim oluşunun da açık bir delilidir. Uсталıkla kaleme aldığı "Mukaddime" kısmında yer alan tahlil ve teşhisleri oldukça özgün ve mühimdir. Pek çok ilim, irfân ve felsefe kitabından alıntılar yapan Halhâlî; tasavvuf, felsefe, tarih ve dil/lûgat sahalarındaki vukûfiyeti ile âdetâ aşılama bir şerh ortaya koymuştur. Gerek kitabın içeriğinden gerek kitabın sonuna yazdığı izahtan anlaşılacağı üzere, şerhini, *Menâkıb* müellifinin (İbn Arabî) maksadına uygun bir tarzda kaleme almaya gayret etmiş ve bunda da son derece başarılı olmuştur.

Yaptığımız katalog taramaları neticesinde, Muhyiddin ibn Arabî'nin "*Menâkıb*" risâlesinin, "*Devâzdeh İmâm; Kitâb-ı Menâkıb; Salâvât; et-Tahiyâtü'l-İsnâ Aşeriyye; es-Salâvât ve't-Tahiyât; Menâkıb-ı İsnâ Aşeriyye, Salâvât-ı Muhyiddin ibn Arabî, Devâzdeh İmâm-ı Muhyiddin ibn Arabî*" gibi farklı isimlerle pek çok nüshası olduğunu gördük. Bunlardan tespit edebildiklerimiz şöyledir:

Kitâbhâne-i Meclis-i Şûrâ-i İslâmî, Tahran, Nr.: 16202/2, Nr.: 8919/10, Nr.: 2872/4, 13727/18, Nr.: 13727/19, Nr.: 15982/41, Nr.: 11963/2, Nr.: 6919/8, Nr.: 5090/1, Nr.: Tabatabâî 200/2, Nr.: Tabatabâî, 985, Nr.: 6919/7; Kitâbhâne-i Merkez-i Dâire-i Dâiretü'l-Maârif-i Bozorg, Tahran, Nr.: 1445/6, Nr.: 129/1; Kitâbhâne-i Merkez-i Dânişgâh-i Tahran, Nr. 1628/2, Nr.: 9413, Nr.: 4009/3, Nr.: 2258, Nr.: 5163/3, Nr.: 7488/2, Nr.: İlâhiyât, 622; Kitâbhâne-i Dânişgâh-i İlâhiyât, Tahran, Nr.: 374/2; Kitâbhâne-i Millî, Tahran, Nr.: 1455, Nr.: 6506, Nr.: 5378/1; Kitâbhâne-i Saltanatî, Tahran, Nr.: 1103; Müessesesi-i Mutâlâât-ı İslâmî, Tahran, Nr.: 111; Mecmûa-i Doktor Asgar Mehdevî, Tahran, Nr.: 376, Nr.: 876; Kitâbhâne-i Melik, Tahran, Nr.:

MÂSUMLAR'IN BÂTİNÎ HAKİKATLERİ

[Şerh-i Menâkıb]

Dibâce

Bismillâhirrahmânirrahîm.

Seni her türlü kayıttan tenzih ederim! Sen ki, Şehâdet ve Nâsût âleminde, örtüye bürünmüş ve Lâhût/kuds âlemi olarak vasfedilen gayb âleminde, insânî bedenler, ulvî kalıplar, melekûtî şahsiyetler ve kudsî nefisler yarattın. Onlar da, tenzih, takdis ve tevhid hususlarında bizleri irşâd ettiler; kelâmları ile bize hamd ü senâ etmeyi öğrettiler. "Hamd O'na mahsustur ki; methedenler O'nun methinde âciz kalırlar; nimetlerini zikredenler O'nun nimetlerini saymakla bitiremezler; âlimler O'nun hakkını edâ edemezler." Salât ve selâm, O'nun isminin ve koyduğu usûlün ebediliği içinde, ilelebet bu yüce nurların, âşikâr alâmetlerin ve pak/mâsum şahsiyetlerin üzerine olsun.

Başkent Tahran'ın önde gelen ediplerinden ve fazilet sahibi zâatlarından olan bir dostum, kısa bir süre önce benden bir ricâda bulundu. Kendisiyle aramızda kuvvetli bir muhabbet bağı bulunan bu dostumun isteği, âriflerin ve sâliklerin üstâdı Muhyiddin ibn Arabî'ye ait *Menâkıb-ı Eimme-i İsnâ Aşeriyeye -salât ve selâm onların üzerine olsun* hakkında bir kitap yazmam ve bu kitapta, *Menâkıb'daki* sorunların halledilmesi amacıyla bir şerh kaleme almamdı.⁴

⁴ Halhâlî'nin şerhi dışındaki diğer *Menâkıb* şerhleri şöyledir: Ömer ibn Abdülcelîl Bağdâdî (v. 1194), *ed-Dürri's-Semîn*; Ebu'l-Hasen ibn Muhammed Hüseyinî Şirvânî (v. 1322), *Şerhu's-Salâvât / Şerh-i Devâzdeh İmâm*; Esedullah ibn Mahmûd Gülpâyegânî (v. 1366), *Şerh-i Devâzdeh İmâm-ı Muhyiddîn*. Bkz.: *Fihristegân-i Nüşahâ-i Hattî-i İrân*, c. XIV, s. 806.

Mukaddime

A. Muhyiddin ibn Arabî

1. İbn Arabî'nin Hayatı

"Arabî" ve "Kuşeyrî et-Tâî'l-Hâtemî el-Endülüsî" olarak da bilinen "Muhyiddîn" lakaplı Şeyhü'l-Ekber Muhammed ibn Ali ibn Abdullah, -Allah onun kabrini nurlandırсын- yaşadığı dönemin hayret uyandıran zâtlarından ve tüm zamanlar içinde karşılaşılabilecek nâdir şahsiyetlerden biridir.

İbn Arabî, *Vücûd'a* [Varlık] dâir mânâları îcad eden zât olup; keşf ve şuhûd erbâbının da serveri idi. Zâhirî ve mânevî kemâl basamaklarında o kadar yüksek derecelere erişti ki, bu dereceleri beyan etmeye kimsenin gücü yetmez. Yine aynı şekilde şuhûd âlemlerini seyirde öyle bir makama ulaştı ki, akıl, o makamı idrâk edemez; nitekim bu makam akıl âleminin de ötesidir ve ifade edilemez. Fakr ve kanaat libâsında, sabır ve riyâzet kuvvelerinin gücü sayesinde dünyevî bağların câzibelerinden kendisini uzak tuttu ve ruhânî keşiflerin verdiği mestlikle madde âlemine dönmeye meyletmedi.

İbn Arabî, irfâna dayalı öylesine güzel ve eşsiz kulluk etme şekilleri dokudu ve bunda o denli üstünlük elde etti ki, büyük tarikat şeyhlerinin hiçbiri, mârifet hakikatinin kumaşını onun kadar güzel tezyin edemedi. Fazilet ve ilim meydanında öylesine yegâne idi ki, dost ve düşmanları onun üstünlüklerini övme hususunda birleşmişti.

Menâkıb-ı Eimme-i İsnâ Aşeriyye

-Transkripsiyon ve Tercüme-

Bismillâhirrahmânirrahîm.

el-Hamdü li'l-lâhi Rabbi'l- âlemîne, hamden ezeliyyen bi-ebediyyetihi ve ebediyyen bi-ezeliyyetihi, sermeden bi-ıtlâkıhi, mütecelliyen fî merâyâ âfâkıhi hamde'l-hâmi-dîne dehre'd-dâhirîn.

Hamd; âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur; O'nun ebediyeti ile ezeli, ezeliyeti ile ebedî ve mutlakiyeti ile bâkîdir; hamd edenlerin hamdi ve dehri devrettirenlerin devri ile O'nun ufuklarının aynalarında tecelli eder.